

(Поводом Дана словенске писмености у Саратову на Волги)

Моја веровања и сазнања о Русији као највећој православној словенској земљи, усредсређеној на то да буде постојани стожер и чувар словенске духовности, традиције и културе и да у томе пружи окриље свим братским народима, веома су се обогатила и продубила после мог овогодишњег учешћа у прослави Дана словенске писмености и културе у граду Саратову, на Волги. Осећање братства распламти се у сваком Словену у току једног оваквог заједничког празновања. Полазећи од тога да све словенске земље данас имају наглашени, чак и пренаглашени синдром европејства, у оквиру општег процеса глобализације који никако не треба потценити, духовно-културне манифестације словенског карактера, као што је Дан Ћирила и Методија, светих апостола и родоначелника нашег писма, омогућују нам да помажемо једни друге у очувању своје традиције и културног блага и да се дивимо и поносимо разноврсношћу, и специфичностима сваке словенске нације понаособ. Описала бих тај доживљај као присуствовање концерту вољене музике са пребогатим варијацијама на исту тему.

После паузе од неколико деценија, 24. мај се, почев од 1986. године, поново традиционално обележава као Дан Ћирила и Методија, а 1991. проглашен је државним празником. Његова особеност је у томе што је то први државно-црквени празник. По решењу Синода Руске Православне Цркве и с благословом Светог Патријарха Московског и све Русије Алексеја II, један од председника Одбора за прославу Дана словенске писмености већ дуго година је Митрополит Крутичкиј и Коломенскиј Јувеналиј. То је заиста празник духовности и као такав има изузетан значај у културном и политичком животу свих словенских народа, јер их повезује и зближава на основу сличности језика и писма, хришћанске духовности и етике, омогућавајући истовремено пошту многеобразности словенских културних традиција. Специфичност овог државно-религијског празника је и у томе што се сваке године одржава у другом граду.

Што се тиче саме организације, било је видно да је велики број посвећеника уложио много труда у протеклој години како би цела Русија не само обележила, већ и празновала тај дан. Организовани су фестивали културе и спорта, мноштво позоришних представа, концерата, изложби ликовне уметности, домаће радиности, народних ношњи, историјских костима, музичких инструмената, како у дворанама, тако и на улицама и

тговима.

Програм за делегате и госте из словенских земаља био је богат и добро осмишљен. Споменућу неколико који су ми се веома урезали у сећање. Празник за очи је био церемонијални дочек гостију испред Областне научне библиотеке: три "василисе прекрасне", у свечаним костимима светло плаве боје, дочекивале су нас са погачом и сољу, као што се то чини у Србији. Сазнали смо да библиотека има 42.000 регистрованих читалаца. Посетили смо Саратовско академско позориште где се одржавао отворени час словенске писмености и културе. Уједно смо погледали изложбу графичке илустрације књига "Словенски мотиви", посвећених Ћирилу и Методију. У изложбеном простору саратовске обласне Думе разгледали смо врло садржајну изложбу под називом "Заборављене фотографије руско-турског рата" (фотографије су сабране из Руског државног архива филмско-фотографских докумената, као и из приватних колекција). Присутствовали смо концерту духовне и класичне музике у Саратовском конзерваторију. У државном музеју К. А. Федина обишли смо две изложбе: "Руски писци и православна црква" и сценски приказ историјских догађаја под називом: Празник "Браћа Словени". Веома снажан доживљај било је освећење храма Св. Тројице, а затим Божанска литургија, у граду Вољску, као и народни празник на главном тргу тог града. Као да и сад видим насмејана лица деце обучене у предивне, разнородне и разнобојне народне ношње, задивљујуће стрпљива према фотоапаратима пролазника и туриста, непрекидно према њима уперена.

Централни догађај био је откривање и освећење споменика великим словенским просветитељима, солунској браћи Ћирилу и Методију, на тргу Саратовског државног универзитета по имену "Чернишевски". Церемонија отварања "Дана словенске писмености и културе" започела је концертом звонара црквених звона. Величанствено! При сваком уласку у позоришну или концертну дворану показивали смо позивнице, репрезентативно урађене. Дешавало се понекад да те позивнице и заборавимо, а ипак су нас пуштали у дотичне дворане. Али, на главну свечаност, одржану 24. маја у Саратовском академском театру опере и балета, под називом "У почетку беше реч", улазак у дворану без пропуснице био је немогућ, због превеликог интересовања за ту представу. У маестрално изведеном сценско-музичком остварењу, једна тачка се звала "Српске игре", у извођењу Московског државног фолклорног ансамбла.

Леп доживљај било је крстарење Волгом, чија ширина код града Саратов износи 2.400 метара. Том приликом било је највише дружења и фотографисања са песницима из разних словенских земаља. Узбуркани таласи најчешће су у складу са узбурканом мислима и емоцијама песника. Није изостала размена и-мејл адреса, а поруке су ми од браће по перу стигле пре него што сам се вратила у Торонто.

(После Саратова, чекали су ме бурни књижевни догађаји у Москви. Довољно је да споменем изговарање стихова 24 сата у подножју Пушкиновог споменика, посутог безбројним букетима цвећа, као и сваке године на дан рођења великог руског песника).

Антологија "Из века у век"

Видно је било присуство песника у програму прославе Дана Ћирила и Методија. Одржано је неколико песничких вечери. Аутори су говорили своје стихове на матерњем језику, а руски драмски уметници су читали превод на руски. На једној таквој вечери сам и сама учествовала, заједно са песникињом Златом Коцић из Београда. Главно књижевно вече било је посвећено Антологији "Из века у век", у присуству њеног идејног аутора и једног од састављача, песника и антологичара Сергеја Главјука. Овај грандиозни културни пројекат, сачињен од девет томова поезије словенских народа преведене на руски језик, остварен је уз свесрдну подршку Министарства за културу Руске Федерације.

У Саратову је представљен најновији, девети по реду, том јакутске поезије у двојезичном издању, са назнаком на првој страни "Поезија народа ћириличне азбуке". У предговору, са насловом "Азбука – то је судбина народа", објашњена је судбинска улога ћириличне азбуке у очувању територије, као и нераскидива веза између народа чије је писмо ћирилица. Јакутски језик је особен, разликује се од руског, али захваљујући истом ћириличном писму, менталитет и култура тог народа у великој мери су испреплетани са руским цивилизацијским токовима. У дружењу са јакутском песникињом Наталијом Харламповом, за време крстарења по Волги, за коју је руски језик комуникације ван њене земље, стекла сам лично искуство и сазнање о тој појави.

Ова тема о значењу и значају ћирилице у зближавању народа и очувању њихове територије захтева посебан осврт и студијско изучавање. Даћу се у потрагу за књигама које изучавају и расветљавају тај феномен. То је спонтано интересовање, будући да смо и ми народ који мисли и осећа на ћирилици.

Као ћирилични словенски народ имали смо привилегију да антологија савремене српске поезије (обухвата другу половину двадесетог века) међу првима буде састављена, одмах после македонске и да доживи већ два издања, а у припреми је и треће. Значајна

новина у састављању антологије српске поезије је да се српска књижевност не дели на матицу и њену дијаспору. То ће још више доћи до изражаја у трећем проширеном издању антологије српске поезије на руском. Наравно да због таквог критеријума са великим интересовањем очекујемо ове јесени посету Торонту антологичара Сергеја Гловјука и Бориса Иванова, главног саветника Министра за културу Руске Федерације, који се много залажио за остварење књижевног пројекта "Из века у век". У првом издању Антологије савремене српске поезије на руском језику већ је заступљен један наш песник из Торонта – Ранко Радовић.

Посета Канади двојице значајних представника руске културе има за циљ њихово повезивање са катедрама за славистику и универзитетским библиотекама. Али, они су изразили жељу да, поред руске, упознају и српску заједницу, пре свега овдашње српске песнике, као и да се преко руске цркве повежу са Епархијом канадском СПЦ. Потрудићемо се да српско-руска дружба у Торонту и другим канадским градовима буде у духу православног братства и богатог стваралачког садржаја.

Кво вадис, Србијо?

Словенске земље су заступали заменици министара за културу, научни стручњаци из славистике и лингвистике и, наравно, песници. Србија је била једина земља која није имала представника на државном нивоу. Била сам веома нерасположена због тога, јер су словенски православни народи са Балкана били присутни у пуном саставу. Бугари и Македонци су истицали значај ове манифестације и свој понос што су Ћирило и Методије дали писменост свој словенској браћи. Бугари су прокламовали нераскидиву везу преко језика и писма и вечно братство са руским народом, са којим никада нису ратовали и од кога никаква дневна политика не може да их раздвоји. Гордили су се ћирилицом као најсавршенијом азбуком коју су они први применили у десетом веку, нешто пре Руса. Осетила сам велико поштовање према бугарском народу који са толико поноса и свести чува своје корене.

Песникиња и преводилац за руски језик Злата Коцић, која је заступала Удружење књижевника Србије, својим надахнутим, песнички интонираним говором о братској љубави између српског и руског народа донекле је ублажила српски хендикеп. Нас две смо као српске песникиње учествовале у вечери словенске поезије у градској библиотеци и ту се једино званично манифестовало присуство Срба. Ако званичној Србији није место на скупу на коме се велича њен језик и њено писмо, њено цивилизацијско и културно наслеђе, где је домаћин скупа уважава и признаје њену државност и обраћа јој се са братском љубављу, где је онда Србији место? Зар постоји

неко боље место?

Постављала сам питања. Са руске стране добила сам јасан одговор да су свим министарствима за културу словенских земаља послати позиви и да су Руси као домаћини веома предусретљиви према свима који су заинтересовани за дружбу словенских народа у домену у коме постоји природна блискост и сродност међу њима, а то су: хришћанска традиција, култура, језик, а кад су у питању православни Словени, ћирилично писмо је та нераскидива спона међу нама, што су и Бугари потенцирали. Сама сам се уверила у све што су рекли. Бугари, Белоруси и још неки делегати прокоментарисали су да саучествују са страдалничком судбином српског народа и да треба да се повезујемо међусобно.

Не престајем да самој себи постављам питање зашто више верујемо другима него себи самима, зашто бежимо од оних који су нам блиски и који могу да нас заштите, а јуримо у друштво оних чија је листа рестрикција и санкција према нама као извиканим "лошим момцима" – бесконачна. У бесомучној јурњави за "улазак у Европу", све више се одричемо себе. Па Србија је, као и остале словенске земље, део и то врло значајан, те Европе. Самим тим, важни европски процеси као што је интеграција морају се и на њу односити. Да би Србија обезбедила за себе место равноправне чланице Европске заједнице мора у њу ући сачуваног интегритета и са статусом државотворности. Зар на томе не инсистирају све остале европске земље?! Чему журба за улазак у друштво у условима дискриминације? Треба истрајавати у борби за своја права, а у међувремену удруживати се са онима међу којима смо као народ равноправни и као држава признати.

У сећању на словенско славље у Саратову, моје одушевљење ће се увек спотаћи о чињеницу да се званична Србија оглушила о позив на њега. Надам се да је ово била баксузна година, а да ће следеће бити наклоњеније лепшим данима за српску будућност. Други народи верују у своју будућност, па и српски народ мора веровати у своју, а не само у туђу. Нисмо ни сами ни незаштићени. Православна словенска браћа нас очекују поред себе, да се не изгубимо у "мелтингпоту", да будемо своји и распознатљиви, како бисмо са осталим делом света одржавали везе на најразличитијим нивоима, без опасности да ћемо се обезличити.

Срби треба у што већем броју да буду присутни на светковинама духовности и врхунских уметничких остварења словенске културе, где и сами имају шта да пруже. Волим концерте класичне музике, али неограничену моћ и лепоту музике, блажено успеће моје душе према небу доживела сам у Саратову, кад су се на пријему које је за госте приредио Митрополит Јувеналиј ујединили гласови свих присутних свештеника у

здравици НА МНОГАЈА ЉЕТА. У тим речима и савршеној хармонији снажних гласова садржана је несаломљива снага и благодост словенског духа, чије непресушно извориште је православна хришћанска етика.

Порука Министра за културу Руске Федерације А.А. Авдејева, на пријему који је последње вече приредио у нашу част, у саратовском хотелу "Москва", такође указује на заједничке корене и заједнички пут словенских народа, а то и јесте разлог за обележавање Дана Ћирила и Методија, као духовног и културног празника свих Словена:

"Подвижност Ћирила и Методија је врло важна, не само зато што су нам дали писменост и културу. Они су нам дали и етичке вредности које се преносе с колена на колена. И данас можемо обогатити своје знање, културу и духовност не само колективним трудом као грађанско друштво засновано на закону права, већ и на духовном подвижништву и таленту свакога од нас појединачно. Угледајући се на дело Ћирила и Методија можемо много постићи. Зато је наша порука да следите животни пут, смелост и истрајност хришћанских подвижника, Ћирила и Методија."

Идуће године, Дан Ћирила и Методија прослављаће се у Москви. Надам се да ће Србија послати делегацију на државном нивоу и да ће учествовати приличан број песника.